

**Conf. dr. Cristian Ștefan Liușnea,
Facultatea de Educație Fizică și Sport,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

CONTRIBUȚIA DOMNITORULUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU LA DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

***Abstract:** Constantin Brâncoveanu was undoubtedly a man of the era, became the ruler in a period marked by the humanism of the 17th century and early Enlightenment to beginning of the century XVIII. Having four sons himself, was concerned and was involved in the development of the system of education in Wallachia, which wished to European level, after the model of University centers as Padua, Bologna, Paris, Leipzig and Constantinople, Kiev and Moscow.*

Thus, he reorganized the and it cared to very good teachers and Endowment other schools with libraries having impressive volumes of books, in areas such as medicine, philosophy, history, linguistics, astronomy etc., in the languages: Greek, Latin, Slavic, Italian, German etc.

Throughout his work, remains one of the personalities who have contributed greatly to the development of Romanian culture, through style brâncovenesc, which preserves the Byzantine Fund and influenced Italian, as a genuine bridge between East and West.

***Keywords:** education, Enlightenment , style brâncovenesc, Royal Academy.*

Figură marcantă a sfârșitului de secol XVII și început de secol XVIII, într-o perioadă de calm și relativă prosperitate pentru țară, Constantin Brâncoveanu, devenit în anul 1688 domn al Țării Românești, a fost un abil diplomat, un bun chivernisitor al averii țării, precum și un om de cultură, cunoscător al limbilor greacă, latină și slavonă, ce se vorbeau în acea perioadă în mediul creștinătății europene. Se ridicase, ca și alții din timpul lui, din rândul noii mari boie-

rimi, interesată în „deschiderea unei ferestre către Occident“. Aceasta își putea permite să își trimită copiii să studieze în marele centre universitare ale vremii.

Secolul XVII, al umanismului românesc cum aveau să-l definească specialiștii, a fost fără îndoială legat de evoluția școlii, de constituirea unor programe coerente, în care erau incluse: studiul limbilor clasice, literatura, istoria, medicina, filosofia, astronomia etc.

În timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, Bucureștiul era gazda numeroșilor învățați străini reprezentând medii culturale și centre educaționale diverse: Veneția, Bologna, Padova, Roma, Constantinopol, Viena, Halle, Leipzig, Frankfurt, Paris, Kiev, Moscova ș.a.

Lumea grecească era reprezentată de: Sevastos Kimenites, director al Academiei domnești (între 1689 și 1702), Ioan Comnen (1668-1719) director al Academiei din 1702 și medic al domnitorului Constantin Brâncoveanu, Neofit Pathelaros, Theodoros din Trapezunt, Marcu Porfiropol Cipriotel, George Maiotas, așa cum Academia grecească din Constantinopol era reprezentată prin Ghermanos Lokros Nissis, rectorul acesteia (va deveni profesor la Academia Domnească din București). Nu trebuie să-l uităm pe florentinul Antonio Maria del Chiaro (1669-1727), cronicarul personal sau pe grecul Constantinos, pictorul preferat al domnului.

Prin Ioan Comnen și Bartolomeo Ferrari, medicii personali ai domnului, Academia domnească a fost singura din Orient la care se preda medicina.

La acestea se adaugă modele cum ar fi: Academia Movileană din Kiev, Academia Slavono-Greco-Latină din Moscova, școlile iezuite din Polonia ș.a.

De asemenea, este perioada în care-și desfășoară activitatea cărturari români precum: stolnicul Constantin Cantacuzino (1640-1716), care-și făcuse studiile la Padova și este autorul *Istoriei Țării Românești*, frații cronicari Radu și Șerban Greceanu, Radu Popescu, frații David și Teodor Corbea, episcopii Mitrofan și Damaschin de la Buzău, mitropolitul Teodosie și succesorul său, călugărul georgian Antim Ivireanu ș.a. La aceste nume trebuie adăugat cel al spătarului Nicolae Milescu, care publica peste hotare, în Occidentul Europei, opera lui.

În aceste condiții, nu este de mirare că domnul a sprijinit Academia Domnească de la Mănăstirea Sfântul Sava din București, numind la conducerea ei pe grecul Sevastos Chimenitul.

În 1714, Nicolae Mavrocordat (fig. 1) stipula în edictul său că „poate face studii aici oricine dorește, fără a plăti“. Existau, de asemenea, bursieri, chiar de peste hotare, astfel că la un moment dat Academia va avea un caracter interbalcanic și va contribui la formarea sistemelor de educație din alte țări ale Peninsulei Balcanice.

Fig. 1. Nicolae Mavrocordat. Gravură de J. P. Wolfgang, din 1721, publicată în *Liber de Officiis*, Leipzig, 1722.

O mare parte a profesorilor erau greci: Lambros Photiadis, Iosipos Moisiodox (1797-1800), Constantin Vardalachos, Daniel Filippidis, Benjamin de Lesbos ș.a. Foarte erudiți, aceștia vor introduce în programele lor cele mai noi achiziții științifice ale timpului, precum și cele mai moderne teorii filosofice și sociale, ei înșiși fiind absolvenți ai studiilor realizate la Universități din Occident – Padova, Paris, Leipzig.

Academia domnească din București avea structura unei Facultăți de Litere și Filosofie, asemănătoare cu cea din universitățile Europei Occidentale. În anul 1707, domnul „a pus să se construiască și alte case și tocmele, ca să fie școală de învățat carte, întru pomenirea veșnică a neamului său“. În același timp, l-a rugat pe Chrysanthos Notaras (1660-1733, fig. 2.a.) patriarh al Ierusalimului pentru 26 de ani (1707-1733), să se ocupe de reorganizarea Academiei Domnești. Călătorind în Valahia (1686-1687), Moldova, Moscova (1692), Viena, Veneția, Padova, Paris, București, Kiev, Constantinopol, Palestina, Asia Mică și la Marea Egee, acesta a cunoscut bine atât mediile culturale din Estul și Vestul Europei, cât și pe cele din sudul și sud-estul continentului, precum și din Orientul apropiat. Mai mult, a studiat trei ani, între 1697 și 1700, la Universitățile din

Padova și Veneția, medicina, filosofia, teologia, metafizica, matematica, astronomia, fizica ș.a. În 1700, la Paris, el își completa studiile de matematica și astronomie. În același an, publica cinci hărți la Padova, dintre care una, era *Harta Valahiei* (fig. 2.b.) pe care o dedică domnului Constantin Brâncoveanu.

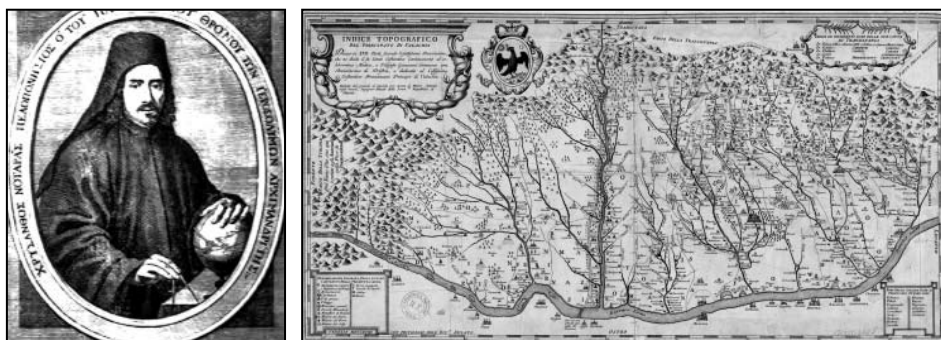

Fig. 2. a. Portretul lui Chrysanthos Notaras tipărit la Paris în 1716;
b. Harta Valahiei tipărită la Padova în 1700.

De asemenea, Chrysanthos Notaras va realiza mai multe traduceri în greaca modernă, dintre acestea semnificativă fiind traducerea operei lui Nicolae Milescu Spătaru sub titlul de „*China supusă*” și dedicată lui Constantin Brâncoveanu.

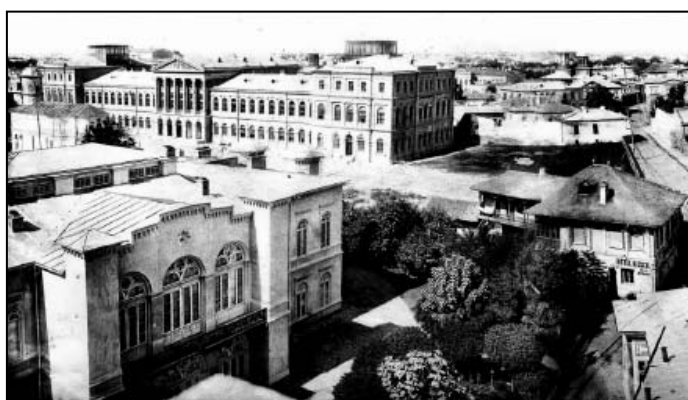

Fig. 3. Biserica „Sf. Sava”, Universitatea (Academia) și Palatul Șuțu văzute din Turnul Colței, foto C. P. de Szathmary. 1864.

Academia domnească (fig. 3) a fost dotată și cu o bibliotecă impresionantă, după cum sugerează scrisoarea datată la 12 mai 1692, a stolnicului Constantin Cantacuzino, expediată prietenului său, profesorul Ion Cariofil,

căruia îi mulțumea pentru progresul copiilor lui, Ștefan și Răducanu,

căroră „le deschidea și le șlefua mintea predîndu-le logica ... prin cărțile de acasă și de la academie“.

În același timp, trebuie să amintim școlile ce funcționau în mănăstirile „Sfântul Gheorghe Vechi“ (fig. 4) și „Colțea“, cu programe ce pregăteau dieci pentru cancelariile domnești, precum și preoți și diaconi.

Școli funcționau și în alte orașe decât București, cum se întâmpla la Târgoviște, unele chiar în mediul rural și cele mai multe erau dotate cu biblioteci impresionante, din care nu lipseau lucrări contemporane, achiziționate din centre

Fig. 4. Biserica „Sfântul Gheorghe“ București. Gravură după un desen de M. Bouquet. 1841

universitare europene. Astfel, sunt remarcabile colecțiile bibliotecilor găzduite de spațiile Mănăstirii Mărgineni, ctitoria lui Constantin Cantacuzino și a Mănăstirii Hurezi, ctitorită de Constantin Brâncoveanu (fig. 5). De altfel, în aceasta din urmă funcționa și o școală de pictori bisericești, organizată de Constantinos Zugravul, ce urmărea menținerea stilisticii neobizantine, precum și asimilarea unor elemente inovatoare preluate de la Sfântul Munte Athos.

Este cunoscută laborioasa activitate de ctitorire a edificiilor de cult orthodox a domnului Constantin Brâncoveanu, care a fost și un creator de școală în domeniul artistic, impunând *stilul brâncovenesc*, pe care îl regăsim din Banat până în sudul Ardealului și în toată Oltenia și Muntenia, până pe la 1730. Activitatea sa nu a rămas neremarcată de contemporani, astfel că viitorul mitropolit al Dristrei, Ioan – Ierotei Comnen, îi scria din Patriarhia Antiohiei, în anul 1702, domnului: „Prin cea largă opera de cultură răsăriteană,față de regiunile siriene, arabe, cauca-

Fig. 5. Domnitorului Constantin Brâncoveanu și familia sa, în postură de ctitori ai Mănăstirii Hurezi.

ziene, supuse ori vasa-
le Turcilor, ca și față de
grecitatea europeană,
[domnul a știut] să în-
locuiască pe împărații
bizantini de odinioară,
ca un urmaș legitim al
căroră era privit“.

În timpul domnu-
lui Constantin Brân-
coveanu și de cele mai
multe ori cu sprijinul
acestuia, oferta educa-
țională era generoasă.
Cine dorea să studieze
literatura, lingvistica,
istoria sau filosofia avea de ales între școlile menționate sau Școala latină a Iezuiților, asemănătoare cu instituțiile din Polonia ori școlile grecești. Apoi putea să se îndrepte spre Academia domnească sau Academia din Kiev, ori spre una din Universitățile Occidentale.